

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΟΛΟΜΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ὁ πρόσφατος ἑορτασμός τῆς ἑκατονταετηρίδας ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ἔθνικοῦ μας ποιητῆ Διονύσιου Σολομοῦ ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο τῶν Ἀθηνῶν ἀνακίνησε καὶ πάλι τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τῆς οἰκογένειας τῶν Σολομῶν.

Παρὰ τὶς ἀπόψεις ἐκείνων πού, μὲ τὶς παροπίδες τοῦ στενοῦ τοπικισμοῦ, δὲν μποροῦν νὰ ἀντικρούσουν τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Διονύσιου Σολομοῦ κατὰγεται ἀπὸ τὸ Χάντακα καὶ μετανάστευσε στὴ Ζάκυνθο, ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάκτηση τῆς Κρήτης ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1669.

Γιὰ συμπλήρωση τῆς ἔρευνας σχετικὰ μὲ τὴν κρητικὴ καταγωγὴ τοῦ Σολομοῦ, δημοσιεύω ἐδῶ μερικὰ στοιχεῖα, τῆς ἐποχῆς τῆς Βενετοκρατίας, πὺν συγκέντρωσα ἀπὸ τὰ πενιχρὰ ἱστορικὰ ντοκουμέντα πού ἔχω στὴ διάθεσή μου.

Τὸ ὄνομα Salamone - Salamon - Salomone παρουσιάζεται στὴν Κρήτη, καὶ συγκεκριμένα στὸ Χάντακα, ἀπὸ τὸν πρῶτο κιόλας αἰῶνα τῆς Βενετοκρατίας. Στὰ ἀρχαιότερα κρητικὰ συμβόλαια πὺν σώζονται στὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας τοῦ 1271 ἀναφέρεται ὁ Ἰουδαῖος Salomone, γιὸς τοῦ ποτὲ Sambat, ὁ ὁποῖος, ὅπως φαίνεται, ἦταν ἐμπορὸς καὶ τοκογλύφος στὸ Χάντακα καὶ ἐδάνειζε χρήματα, προαγοράζοντας ἐγγώρια προϊόντα, κρασί, δέρματα, τυριὰ κλπ.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι τὸ ὄνομα Salomone εἶναι κύριο ὄνομα, βαπτιστικὸ θὰ λέγαμε, ἂν ἐπρόκειτο γιὰ χριστιανό. Ὅπως ἀναφέρεται ὁμως στὰ παρακάτω ἔγγραφα τὸ κύριο αὐτὸ ὄνομα ἔχει τὴ θέση καὶ τὴ σημασίαν τοῦ ἐπώνυμου, μὲ τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζεται τὸ ἄτομο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὁπότε, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτά, οἱ ἔβραῖοι δὲν εἶχαν οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα, ὅπως καὶ οἱ τοῦρκοι μέχρι τελευταῖα. Τὸ κύριο αὐτὸ ὄνομα ἐγίνε ἐπώνυμο οἰκογενειακὸ ἀργότερα καὶ πιθανότατο εἶναι οἱ μετέπειτα βενετσάνικες καὶ κρητικὲς οἰκογένειες τῶν Salomone τῆς Κρήτης νὰ προέρχονται ἀπὸ τὶς ἔβραϊκὲς οἰκογένειες, οἱ ὁποῖες, ἴσως γιὰ νὰ ἀποκτήσουν δικαιώματα καὶ ἀξιώματα τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν ὡς ἔβραῖοι, ἐχρηστίαστηκαν¹⁾ διατήρησαν ὁμως τὸ ὄνομά τους, φυσικά. Οἱ ἑξιταλισθέντες αὐτοὶ Salomone ἔδωσαν στὴ Βενετία καὶ τὸ δούκα τῆς Κρήτης Nicola Salomonio τὸ 1580¹⁾, τὸν Capitano

¹⁾ Βλ. Hip. Noiret, Documents inédits pour servir à l'histoire de la Domination Venitienne en Crète, Paris 1892, σ. 557. Ὁ Δούκας Nicolò

Gianfrancesco Salamon² τὸ 1560, τοὺς φεουδάρχες τῆς Σητείας Zuan Salamon de Piero, Piero Salamon di Zuane, Marco Salamon de Zuane³ τὸ 1582 καὶ ἄλλους⁴. Ἀπὸ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς ἀσφαλῶς ἔλκει τὴν καταγωγή καὶ ὁ ὁρθόδοξος πιά Γεώργιος Σαλαμός, ποὺ ἔκτισε τὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ Βόιλα τῆς Σητείας, ποὺ σιγὰ σιγὰ ἔγινε Σολομός, γιατί Σολομό ἔλεγε καὶ λέει ὁ Κρητικὸς Λαὸς τὸ σοφὸ βασιλιά τῶν ἔβραίων:

*Νά 'χα τὴ χάρη τοῦ Δαβὴ (Δανὶδ)
τοῦ Σολομοῦ τὴ γνώση*

Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι τὸ ὅτι δὲν συνηθίζοταν οὔτε στὰ παλιὰ αὐτὰ χρόνια οὔτε καὶ σήμερα βέβαια, τὸ ὄνομα Σολομῶν - Σολομός σὰν βαπτιστικό, ἐνῶ ἄλλα ἔβραϊκὰ ὀνόματα, σὰν τὰ Ἀδάμ, Ἡλίας, Δαβὴς καὶ ἄλλα συνηθίζονται καὶ σήμερα⁵.

Τὰ δημοσιεύμενα ἔγγραφα (imbreviature) ἔχουν συνταχθεῖ στὸ Χάντακα ἀπὸ τὸ συμβολαιογράφο Pietro Scardon καὶ βρίσκονται στὸ Archivio di Stato di Venezia nella serie: Notai del Regno di Candia, B, 244. Εἶναι τὰ ἀρχαιότερα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου Δημοσιεύτηκαν ἀπὸ τὸν Antonino Lombardo στὴ σειρὰ: Documenti della Colonia Veneziana di Creta, Torino, 1942⁶.

Στὸ ἔγγραφο (imbreviatura) τῆς 25 Φεβρουαρίου 1271 ἀναφέρεται

Salamon ἐτάφη στὸ μοναστήρι τῶν Φραγκισκανῶν Ἁγ. Φραγκίσκο (ὅπου τὸ σημερινὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἡρακλείου) Βλ. G. Gerola, Monumenti κλπ vol. II, Venezia 1908, σ. 116, ὑπόσημ. 1.

²) Βλ. Gius. Gerola, Monumenti Veneti dell' isola di Creta, vol. I. Venezia 1905, σ. 208, 222.

³) Βλ. Pietro Castrolifera, Libro de Information delle cose pubbliche del Regno di Candia κλπ. K. 139, Biblioteca di S. Marco di Venezia, Mss. Italiani, cl. VI, No 156.

⁴) Στὸ Τουρκικὸ Ἀρχεῖο Ἡρακλείου Κώδ. 6, σ. 112, ὑπάρχει ἀφιερωτήριο τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γενιτσάρων Ἀβδουραχμάν Ἀγᾶ, στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται «ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς Κερᾶ Ἀγιασμένης (Χάνδακα) οἰκία πασίγνωστος μὲ τὴν ὀνομασίαν οἰκία Νικόλα Σαλαμῶν». Βλ. Ν. Σταυρινίδη, Ἡ Καστρινὴ οἰκογένεια τῶν Σολομῶν, ἐφημ. Ἡρακλείου «Πατρίς», ἀριθ. φ. 3798 κ. ἐξ. 30 - 6 - 1959.

⁵) Ὁ Ν. Β. Τωμαδάκης, (Διονύσιος Σολωμός, Ἀθήναι 1954, σ. ι'), ἀναφέρει ὅτι τέτιο ὄνομα ὑπάρχει στὴν Κύπρο ὅπως ἀσφαλῶς ὑπῆρχε καὶ στὸ Πόντο. Ἀπὸ τὸ Σολομός τὸ ἐπώνυμο Σολομονίδης.

⁶) Τὸ βιβλίον αὐτὸ ὅσο καὶ τὸ παρακάτω ἀναφερόμενο παρόμοιο ὅπου δημοσιεύονται οἱ imbreviature τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ Χάντακα Benvenuto de Brixano τοῦ 1301 εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στείλει ὁ Βενετσάνος πλοίαρχος κ. Mirko Vedonato, τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ ἐδῶ.

ὁ χασάπης Μᾶρκος Geno κάτοικος τοῦ Χάντακα, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται νὰ παραδώσει στὸν Ἰουδαῖο Salomone, γιὸ τοῦ ποτὲ Ἰουδαίου Sambati, κάτοικο ἐπίσης τοῦ Χάντακα, τὸν ἐπόμενο μῆνα Ἰούνιο, 45 δέρματα πρώτης ποιότητος καὶ ἄλλα 30 τὸν Ἀπρίλιο πρὸς 8 ὑπέρπυρα.

Τὸ πρωτότυπο τοῦ ἔγγραφου ἔχει ἔτσι :

25 febbraio 1271

Die suprascripto. Marcus Geno beccarius habitator in Candida dare tenetur Salomone, filio quondam Sambati iudei, habitatori in eadem Candida per totum mensem iunii proxime venturum vel antea hic in dicta Candida pelles multolinas masculas protas .XLV. et per totum mensem aprilis prius venturum pelles multolinas masculas de beccaria tales quales habuerit .XXX. pro yperperis in Creta currentibus .VIII. inde ab eo habitis, salvas in terra sine omni periculo sub pena dupli et cetera ut confessus est. Testes suprascripti et Iohannes Bon clericus. Dare et solvere.

Σὲ ἄλλο ἔγγραφο τῆς 11 τοῦ Μάρτη τοῦ ἴδιου χρόνου 1271 ἀναφέρεται ὅτι : ὁ Ἰωάννης de Almerico, κάτοικος τοῦ Castro-Colone¹⁾ ὑπόσχεται νὰ παραδώσει στὸν ἴδιο Ἰουδαῖο Salomone, γιὸ τοῦ ποτὲ Sambati Ἰουδαίου, κατοίκου Χάντακα, στὴν κατοικία του, 11 δέρματα κριῶν καλὰ, καὶ 14 δέρματα ἀρνιῶν πρὸς 1 ὑπέρπυρο.

11 Marzo 1271

Die .XI. intrante. Iohannes de Almerico habitator in Castro Colone dare tenetur Salomone iudeo, filio quondam Sambati iudei, habitatori in eadem Candida usque per totum mensem aprilis proxime venturum vel antea hic in dicta Candida in domo sua, eius omnibus expensis conductas .XI. pelles multolinas comuniales bonas et .XIII. pelles agnellinas pro yperpero .I. inde ab eo habito, salvas in terra sine omni periculo, sub pena dupli et cetera ut confessus est. Testes Philippus Simiteculo et Marcus Flabani. Dare et complere.

Σὲ ἄλλο ἔγγραφο τῆς 31 τοῦ Μάρτη τοῦ 1271 ἀναφέρεται ὅτι : ὁ Νικόλαος Blanco, κάτοικος Χάντακα ὑπόσχεται νὰ παραδώσει στὸν Ἰουδαῖο Salomoni, γιὸ τοῦ ποτὲ Sambati Ἰουδαίου, κατοίκου τοῦ

¹⁾ Δὲν μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω πού ἦτανε τὸ χωριὸ αὐτό. Στὶς ἀπογραφές τοῦ Καστροφύλακα καὶ τοῦ Μπασιλικάτα δὲν ἀναφέρεται.

Χάντακα, στην κατοικία του, τὸν ἐπόμενο μῆνα Μαΐο 40 δέματα, φρέσκα, ἀρσενικά, πρὸς ὑπέρπυρα κρητικά 3 1/2.

31 Marzo 1271

Die ultimo. Nicola Blanco habitator in Candida dare tenetur Salomoni iudeo, filio quondam Sambati iudei, habitatori in eadem Candida, per totum mensem madii proxime venturum vel antea hic in dicta Candida in domo sua, eius omnibus expensis conductas, pelles bonas de beccaria recentes masculas .XXXX. pro yperperis in Greta currentibus .III 1/2. inde ab eo habitis, salvas in terra sine omni periculo, sub pena dupli et cetera ut confessus est. Testes presbiter Iacobus, Nicolaus Radicale et Nicolaus Bonçi. Dare et solvere.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸν ὁμῶς ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Salomone, Ἰουδαῖος γυιὸς τοῦ ποτὲ Καψάλη.

Σὲ ἔγγραφο τῆς 22 τοῦ Μάη 1271 ἀναφέρεται ὅτι: ὁ Μιχαὴλ Μαλφάτο, κάτοικος Χάντακα ὑπόσχεται νὰ παραδώσει στὸν Ἰουδαῖο Salomoni, γυιὸ τοῦ ποτὲ Capsali, κάτοικο τοῦ Χάντακα, στὸ σπίτι του, τὸν ἐπόμενο Σεπτέμβριο, 14 μίστατα κρασί, γνήσιο κρητικό, καλὸ, ἀπὸ τὰ ἀμπέλια του, ποὺ ἔχει στὸ χωριὸ Πυργοῦ, πρὸς 1 ὑπέρπυρο τὸ μίστατο.

28 Maggio 1271

Die suprascripto. Michael Malfato habitator in Candida dare tenetur Salomoni iudeo, filio quondam Capsali iudei, habitatori in eadem Candida per totum mensem septembris proxime venturum vel antea hic in dicta Candida in domo sua, eius omnibus expensis conductos, mistatos boni vini puri cretensis .XIIII. de suis vineis casalis Pirgu pro yperpero .I. inde ab eo habito, salvos in terra sine omni periculo, sub pena dupli et cetera ut confessus est. Testes suprascripti. Dare et solvere.

Σὲ ἄλλα συμβόλαια τοῦ 1301, τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ Χάντακα Benvenuto de Brixano⁹, ἀναφέρονται ἄλλοι Salomoni, ἐπίσης ἔμποροι, κάτοικοι Χάντακα. Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτά, τῆς 20 τοῦ 'Α·

⁹) Τὰ συμβόλαια αὐτὰ ἔχουν δημοσιευτεῖ ἀπὸ τὸ Raimondo Morozzo della Rocca στὸ Fonti per la Storia di Venezia, sez. III, Archivi Notarili, Venezia I.

πρίλη 1301, ἀναφέρεται ὅτι ὁ Gerardinus Trentasoldi, κάτοικος Χάντακα ἔλαβε 5 ὑπέρπυρα ἀπὸ τὸν Ἰουδαῖο Lingiachō γυιὸ τοῦ Ἰουδαίου Salamonis, καὶ δηλώνει ὅτι ὀφείλει νὰ παραδώσει σ' αὐτὸν τὸ Σεπτέμβριο 34 μίστατα μοῦστο καλὸ, γνήσιο χρητικὸ, ἀπὸ τὰ ἀμπέλια τοῦ Iuliani Vasali στῇ Βόνῃ, τὰ ὅποια καλλιφεργεῖ ὁ ὀφειλέτης.

20 Aprile 1301

Die eodem. Manifestum facio ego Gerardinus Trentasoldi habitator Candide quia recepi cum meis heredibus a te Lingiachō iudeo filio Salamonis iudei et tuis heredibus perpera .V. pro quibus tibi dare debeo mistatos boni vini puri musti Cretensis de vineis Vony Iuliani Vasali quas laboro .XXXIII. conductos et cet. per totum menssem septembris. Hec autem et cet. Testes Andreas Brixano et M. Marano. Complere et dare.

Σὲ ἄλλο ἔγγραφο τῆς 3 τοῦ Σεπτεμβρίου 1301 ὁ Θεόδωρος Cavadante, κάτοικος Μονοφατισίου κάνει πρῶτο πληρεξουσίου του τὸν Ἄγγελο Salomono, κάτοικο τοῦ Χάντακα.

3 Settembre 1301

Die eodem. Teodorus Cavadante habitator Bonafaci facit commissionem .I. Angelo Salomono habitatori dicte Candide ut plenius generaliter fieri potest. Testes Comes et Michael Maçamurdi. Complere et dare.

Πιθανὸν εἶναι ὁ Ἄγγελος Salomono τοῦ ἐγγράφου τούτου νὰ εἶναι ὁ πάππος τοῦ Ἄγγελου Σολωμοῦ τοῦ 1372 ποὺ ἀναφέρει ὁ Ζῶης στὸ γενεαλογικὸ δέντρο, ἢ καὶ ὁ Ἄγγελος Σαλομῶν, πατρυνγὸς τοῦ Ἀγαπητοῦ Λογκοβάρδου ποὺ τοῦ καταχράστηκε, ὅταν ἦταν ἀνήλικος, δυὸ σερβενταρίες (1361)⁹.

Ἄλλο ἔγγραφο τῆς 2 Ὀκτώβρη 1301, ἀναφέρει ὅτι ὁ Μαρίνος Τριβιζᾶνος κάτοικος Χάντακα ὀφείλει στὸ Salomoni γυιὸ τοῦ ποτὲ Leonis ἱατροῦ, Ἰουδαίου, κατοίκου Χάντακα ὑπόλοιπο στάρι μουζούρια 40, τὸν ἐπόμενο μῆνα Νοέμβρη.

2 Ottobre 1301

Die eodem. Manifestum facio ego Marinus Trivisano habitator Candide cum meis heredibus tibi Salomoni filio quondam

⁹) Βλ. Σπ. Θεοτόκη, Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τόμ. Β, II, Ἀθήναι 1937, σ. 82.

Leonis medici habitatori dicte Candide iudeo et tuis heredibus quia pro residuo solucionis mensurarum frumenti .XL. que tibi dare debebam, tibi ad dandum remansi perpera .V. que a modo usque ad medietatem menssis novembris proximi tibi dare debeo. Hec autem et cet. Testes Vicencius et Comes. Complere et dare.

Σὲ ἄλλο ἔγγραφο τῆς 10 τοῦ Δεκέμβρη 1301 ἀναφέρεται ὅτι: ὁ Ἰάκωβος Πετρόπουλος καὶ ὁ Μαρίνος Vasinulo, κάτοικοι Χάντακα δανείζονται ἀπὸ τὸν Ζάχα (Zacca) γυιὸ τοῦ ποτὲ Salamonis Percivale, Ἰουδαῖο, κάτοικο Χάντακα 10 ὑπέρπυρα καὶ 18 μουζούρια στάρυ amoris causa.

10 Dicembre 1301

Die .X. Manifestum facimus nos Iacobus Petropulo et Marinus Vasinulo eius iener habitatores Candide quia recepimus cum nostris heredibus a te Zacca filio quondam Salamonis Percivale iudeo habitatori eiusdem Candide et tuis heredibus perpera .X. et mensuras frumenti .XVIII. que nobis prestitisti causa amoris a modo usque per totum menssem septembris in Castro Novo. Hec autem et cet. Testes Paduanus et Luchas de Lucha. Complere et dare.

Στὸ παραπάνω ἔγγραφο διαπιστώνεται καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη: ὅτι ἡ γνωστὴ οἰκογένεια Percivale - Περετζίβαλης, πού ἀναφέρεται στὴ Σητεία τὸ 17. αἰῶνα ζοῦσε στὸ Χάντακα ἀπὸ τὸ 1300¹⁰.

Ἡ ἑβραϊκὴ αὐτὴ οἰκογένεια τῶν Salamon¹¹, πού ἐπὶ αἰῶνες ἦταν ἔμποροι καὶ τοκογλύφοι, δίχως νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα, ὥς εἶναι γνωστό, νὰ ἔχουν ἀκίνητη ἰδιοκτησία, ἀσπάστηκε τὸ χριστιανισμό, ἀπόκτησε ἀκίνητη ἰδιοκτησία στὴ Σητεία καὶ φέρονται μέλη της ὥς φεουδάρχες, οἱ ὁποῖοι παίρνουν μέρος στὶς μάστιρες τοῦ ἱππικοῦ. Τὸ 1582, ὅταν ἔγινε ἡ ἐπιθεώρηση τοῦ ἱππικοῦ τῆς Σητείας καὶ Γεράπετρας ἀπὸ

¹⁰) Ἕνα σπουδαῖο μέλος τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, ὁ Ἀνδρέας Περετζίβαλης, γεννήθηκε στὴ Σητεία τὸ 1599, σπουδασε στὸ γνωστὸ κολέγιο τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τῆς Ρώμης γραμματικὴ, ρητορικὴ, φιλοσοφία καὶ θεολογία καὶ ἐδίδαξε ἔπειτα 40 ὁλόκληρα χρόνια στὸ Παλέρμο ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1669. (βλ. περιοδ. «Μύσων» τόμ. I 1932, σ. 61 καὶ 145, τόμ. Γ', Ἀθήναι 1934, σ. 227).

¹¹) Ὁ Νικ. Τωμαδάκης ὑπεστήριξε πολὺ σωστά γράφοντας γιὰ τὴν οἰκογένεια τοῦ Salamon ὅτι: «εὐρισκόμεθα πρὸ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος Σολομών - Salamon, οὐδ' εἶναι ἀπίθανον ἢ φέρουσα τὸ ἐπώνυμον οἰκογένεια νὰ ἐξεχριστιανίσθη». βλ. Ν. Τωμαδάκης, Οἰκογένειαι Salamon - Σολωμοῦ ἐν Κρήτῃ, Ἑπετηρὶς Ε.Β.Σ. τόμ. ΙΔ' σ. 166). Στὴ μεταγενέστερη μελέτη του (ὁ Διονύσιος Σολωμὸς ὁ. π. σ. ι') δὲν παραδέχεται τὴν ἑβραϊκὴ καταγωγή τῶν Σολομών.

τοὺς συνδίκους Zuanne Gritti καὶ Giulio Garzoni, παρουσιάστηκαν μὲ τοὺς ἵππους των, ἀνάμεσα στοὺς τόσους Κορνάρους φεουδάρχες τῆς Σητείας, καὶ 3 Salamon, οἱ παρακάτω :

Ὁ Mr Zuan Salamon de Mr Piero, κάτοχος 1 σερβενταρίας, 2 1/3 καράτια, ὁ ὁποῖος παρουσίασε 1 ἄλογο.

Ὁ Mr Piero Salamon de Mr Zuane, μὲ 2 σερβενταρίες, καράτια 2 1/2, παρουσίασε 1 ἄλογο.

Ὁ Marco Salamon τοῦ ποτὲ Zuane μὲ 7 σερβενταρίες, 2 1/2 καράτια, παρουσίασε 1 ἄλογο¹².

Τὰ βαπτιστικά, χριστιανικά αὐτὰ ὀνόματα Marco, Piero, Zuane, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνα πού ἐναλλάσσονται καὶ στὸ οἰκογενειακὸ δέντρο τῶν Σολομῶν τῆς Ζακύνθου, τοῦ Λ. Ζώη καὶ τοῦ Νικ. Τωμαδάκη¹³. Αὐτὸ μᾶς κάνει νὰ ὑποθέσουμε τὴ σχέση τῆς Σητειακῆς οἰκογένειας τῶν Σολομῶν μὲ τὴ Ζακυνθινὴ οἰκογένεια τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητῆ, καὶ ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάκτηση τῆς Κρήτης, ἡ οἰκογένεια τῶν Σολομῶν τῆς Σητείας μετανάστευσε στὴ Ζάκυνθο.

Στὸν ἴδιο κώδικα τοῦ Καστροφύλακα (Κ 31) ἀναφέρεται καὶ ἡ Madalena Salamon, ἡ ὁποία εἶχε ἐνοικιάσει ἀπὸ τὸ Κράτος στὸ Χάντακα ἓνα μαγαζὶ καὶ ὀφείλε ἐνοίκια, καὶ ὁ Zuan Salamon (Κ 51) ὁ ὁποῖος, ὥς φαίνεται ἦταν ἐμπορος στὸ Χάντακα καὶ ὀφείλε φόρους ἀλιπάστων τοῦ ἔτους 1529.

Στὴν οἰκογένεια αὐτὴ τῶν Σαλαμῶν τοῦ Χάντακα θὰ ἀνῆκε καὶ ὁ Νικόλα Σαλαμῶν πού ἀναφέρεται στὸ Τουρκικὸ ἔγγραφο τοῦ 1670 πού δημοσίεψε ὁ Ν. Σταυρινίδης¹⁴.

ΣΤΕΡΓ. Γ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

¹²) Βλ. Pietro Castrolilaca, Libro de information delle cose publiche del Regno de Candia et Isole de Cerigho, Zante, Zaffalonia et Corfù κλπ. Biblioteca di San Marco Venezia, Mss. Italiani Cl. 6 No 156, K 136. Ἡ οἰκογένεια τῶν Σολομῶν τῆς Σητείας μᾶς εἶναι γνωστὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιτύμβιο ἐπιγραφή τοῦ χωριοῦ Βόϊλα Σητείας, στὴν ὁποία ἀναφέρεται ὁ Γεώργιος ὁ Σαλαμός. (Βλ. Σ. Εὐανθουδίδης, Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Κρήτης, Ἀθηνᾶ τόμ. 13, Ἀθῆναι 1903, σ. 79).

¹³) Βλ. Ν. Τωμαδάκη, ΕΕΒΣ, τόμ. ΙΔ' σ. 179, 180.

¹⁴) Βλ. παραπάνω ὑποσ. 4.